

Llibres i música en temps de desassossec

Bosc de Virós a la Vallferrera. © Albert Pèlachs

Santa Bàrbara i els trons

En aquests dies de confinament, els remordiments propis dels valors de la nostra cultura han envaït el nostre estat d'ànim, creients i ateus, ens hem recordat de Santa Bàrbara i hem aprofitat els altaveus de les xarxes socials i els media per trobar els missatges que ens donen la raó i, a parts iguals, ens posen davant el mirall de les nostres pors i de les nostres contradiccions (ni els algoritmes ho han pogut evitar!). I hem buscat excuses per no ser crítics. Amb indulgència ens hem dit que no som ningú per anar en contra de la globalització. Que no podem evitar una xarxa de comerç mundial absurda. Ni evitar els desplaçaments basats en un sistema energètic ineficient, les emissions del qual estan provocant un canvi climàtic, que per primera vegada a la història de la humanitat, ens aboca a fenòmens globals que fins ara només havíem conegut provocats per forces naturals. I anem a dormir pensant què passarà quan hi hagi un gran incendi forestal que no es pugui apagar al costat de casa o ens llevem pensant que tot pot empitjorar i què farem quan tinguem el primer cas de chicungunya, perquè això només ha fet que començar i molts experts fa dècades que ens avisen. I sabem que mai no hi hagut dos paisatges iguals. I sabem que en el futur tampoc no hi seran.

A *Sapiens. Una breu història de la humanitat*, l'historiador Yuval Noah Harari (2014, traducció de Marc Rubió Rodon, edicions 62) escriu: «Aquestes contradiccions són inherents a la cultura de qualsevol humà. De fet, són els motors de la cultura, els responsables de la creativitat i el dinamisme de la nostra espècie. Igual que dues notes musicals dissonants toades alhora fan avançar una peça de música, el desacord en els nostres pensaments, idees i valors ens insten a pensar, a replantejar-nos les coses i a criticar. La coherència és el paradís dels esperits obtusos». I per tant, durant una

dècima de segon allunyem el desànim i pensem que aquesta situació podria canviar la nostra cultura i que tenim una oportunitat de girar la nostra relació amb la natura i el planeta Terra, que és qui ens confina de veritat. I immediatament després tenim ganes de sortir fugint de les ciutats i recuperar la nostra relació amb l'entorn natural i ens adonem que ja no existeix. L'hem perduda, la relació, però sabem que la natura ens sobreviurà.

I busquem refugi en els boscos i pensem en els arbres, i ho fem com ens han ensenyat que s'ha de fer; i seguim el geògraf Georges Bertand i ens apropem a l'arbre com a *source* de vida, com a *ressource* socioeconòmica i també des del *ressourcement* amb tots els valors propis de l'intangible que som capaços d'imaginar; i esmorzem en boscos sagrats amb la companyia de Josep Maria Mallarach a twitter i rellegim *Tornar a la natura* de Josep Gordi a l'hora de berenar; i pensem que conservar la natura només en els grans espais naturals protegits no té sentit, si no tenim cura de la resta del territori. I revisem *Walden o la vida als boscos* de l'any 1854 d'Henry D. Thoreau i ens adonem que a finals del segle XIX ja es parlava de retorn a la natura i que els valors que va transmetre aquell llibre encara perduren en la societat americana actual; el filòsof Ramon Alcoberro Pericay, en prologar el llibre escriu: «Aquest llibre ens porta a reflexionar sobre un tema candent ara més que mai: el sentiment de malestar que provoca la distància entre la nostra vida artificiosa, feta malbé per la cultura, i la vida natural que voldríem (o que necessitem) portar per sentir-nos de debò humans». I l'endemà ens reconciliem amb el nostre esperit, en llegir *The tree* de John Fowles (1979) i el seu desànim se'ns encomana una estona: *Mientras sigamos considerando que la naturaleza es algo que está fuera de nosotros, que está más allá de nuestras fronteras, como un elemento extranjero, apartado, la habremos perdido por completo, tanto en el exterior como en nuestro interior* (trad. de Pilar Adón). I amb la pluja recuperem l'esperança i pensem com ell, quan diu que ja va sent hora d'unir la ciència i l'art però que cal anar més enllà del coneixement de la natura o de la simple emoció per ella mateixa. I per tant, pensem que el futur està en la multiplicitat d'enfocaments des dels fonaments de cada camp i per això, cal inversió en el coneixement, cal millorar les bases per a la presa de decisions i no recordar-nos només de Santa Bàrbara quan trona. Per cert, avui és diumenge i plou. I pensem que algú va dir una vegada que un consell és allò que demanem a un amic quan ja sabem la resposta i no voldríem que fos veritat. I ens diem «la nostra cultura canviarà i jo ho viuré, perquè crec en la força de la gent i els valors de les humanitats».

Albert Pèlachs Mañosa (Departament de Geografia)
Castellar del Vallès, a 30 d'abril de 2020